

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto 5 K, za pol leta 2-50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 5-50 K, za Ameriko 6-50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila : : sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Franjo Neubauer:

Majski Kraljici.

Ovénčana z zvezdicami,
okrášena s cvetlicami,
Kraljica v majski slavi!
Na Tebe misel sre je slast,
delí željám in nadam rast
kot evetkam na planjavi.

Vse v cvetju, vse zeleno je,
vse Tebi posvečeno je,
vse Tebi se daruje.

In ptički vejo vsepovsod,
da Ti slaviš najlepši god!
S Teboj ga vse praznuje!

Še dušam daj, Marija, maj!
Kreposti sveži venec naj
sreá oltar ovija!
Studenec petja vnetega
in vir veselja svetega
Ti bodi nam, Marija!

Sredstva proti plesnobi grozdja.

Če se hoče kako sredstvo zoper trtne bolezni zanesljivo izkusiti, treba je z njim napraviti natančen in strokovno pravičen poskus. V zadnjih letih je nam prizadela zlasti plesnoba na grozdju mnogo škode. Ker ni žvepla, treba je uporabljati druga, v tem listu že priporočena nadomestila. Da se o njih vrednosti zanesljivo prepričamo, moramo jih pravilno izkusiti. Čim več takih poskusov se izvede, tem prej se lahko o vrednosti raznih sredstev sklepa. Zato v sledečem objavljam načrt poskusov, ki se bodo letos višili v državnih trtnicah. Ako bi se kak vinogradnik rad vdeležil teh poskusov v svojem vinogradu in če ima za natančno izvedbo takih poskusov potrebno zmožnost, dobi lahko manjšo množino pod 1 do 4 navedenih sredstev pri podpisnem brezplačno. Zglašiti se je takoj. Podpisani bo poleg tu na-

vedenih, izkusil v kakem vinogradu, ki je plesnobi posebno podvržen, še 15 raznih drugih, novejših sredstev proti tej bolezni.

Kdor je pripravljen, dati v bližini Novega mesta del svojega vinograda za to brez odškodnine na razpolago, zglašiti naj se pri podpisnem vsaj do 20. majnika.

Poskusi z raznimi sredstvi proti trtni plesnobi ali oidiju leta 1918 v državnih trtnicah.

Poskuse je izvršiti s sledečimi sredstvi: 1. z navadnim žveplenim prahom; 2. s tiosulfatom ali salojidinom; 3. s sivim žveplom; 4. s tiosulfatom in sivim žveplom; 5. s kalcijevim karbidom (kalcijev karbid se hrani v dobro zaprti posodi); 6. s kalijevim hipermanganatom; 7. brez sredstev; 8. brez sredstev. **Poskusni oddelki.** Za vsak poskus pod števil. 1., 3., 4. in 5., je določiti oddelk najmanj po 50 trt in sicer 5 vrst po 10 trt z enakimi, proti oidiju občutljivimi vrstami. Za druge poskuse (pod števil. 2., 6. in 7.) se določi lahko manjše oddelke in sicer po kakih 30 trt, 5 vrst po šest trt.

1. Poskus z navadnim žveplom. Prvi oddelk se žvepla štirikrat na leto z navadnim žveplom in sicer prvič tik pred cvetjem, drugič takoj po cvetju, tretjič začetkom (5. do 10.) julija, četrtilič koncem (20. do 25.) julija ob lepem vremenu. (Glej tiskano navodilo št. 1.)

2. Poskus s tiosulfatom ali salojidinom. Oddelk drugi se škropi istočasno s salojidinom, najbolje v zvezi z galično-apneno zmesjo, kateri se vsakokrat pridene 1% salojidina v alkalično zmes (1 kilogr. na 100 litrov, oziroma 10 dg na 10 litrov zmesi.) (Glej tiskano navodilo št. 2.)

3. Poskus s sivim žveplom. Istočasno kot se žvepla oddelk 1. z navadnim, se žvepla oddelk 3. s sivim žveplom. (Glej tiskano navodilo št. 3.)

4. Poskus s tiosulfatom in sivim žveplom. Pri prvem in drugem škropljenju z galično apneno brozgo se škropi kot pri oddelku 2., to je galično-apneni škropilni zmesi se pridene 1 odstotek salojidina.

Pozneje se škropi s samo galico, žvepla se pa 3. in 4. s sivim žveplom kot pri oddelku 3.

5. Poskus s kalcijevim karbidom. Vrši se kakor pri poskusu 1. samo da se mesto žvepla praši s kalcijevim karbidom. Ako bi se pa julija meseca opazilo plesnobo na grozdju, se grozdje najprvo poškropi z vodo s pomočjo škropilnice in še mokro grozdje se koj dobro popraši s kalcijevim karbidom. Pri tem je treba paziti, ker zna kalcijev karbid mlade liste nekoliko opaliti. Tudi se mora paziti, da ne pride prah v oči, najbolje je rabiti varnostne očale.

6. Poskus s kalijevim hipermanganatom. Pri vsakem škropljenju trt se pridene galično-apneni zmesi še 150 g kalijevega hipermanganata, ki se raztopi v zmesi potem, ko se je pridejalo apno.

Ako bi se julija meseca ali pozneje vkljub tem prikazala plesnoba na grozdju, se grozdje poškropi z raztopino 150 g hipermanganata in 2 kg apna v 100 l (ozir. 15 g hipermanganata in 200 g ugašenega apna v 10 l vode) in se škropljenje po preteku enega tedna ponovi. (Glej tiskano navodilo št. 6.) Škropljenje trt je treba temeljito izvesti, tako da se vse jagode omoče.

7. Poskus. Oddelk se škropi samo s čisto galično apneno zmesjo brez salojidina ali drugih primesi, ki delujejo proti oidiju.

Opazke: Čas, kdaj se je pričela plesnoba razvijati je ne samo pri tem, temveč tudi pri vseh ostalih oddelkih natančno zabeležiti. Zaznamovati je tudi vreme in natančen dan in potek raznega dela v vseh oddelkih (škropljenja, vežnje itd.). O opazovanju razvoja bolezni je tedensko poročati.

C. kr. vinarski nadzornik: B. Skalický.

Lan in konoplje.

Danes smo vsi prepričani, da se ne bo dalo izhajati brez pridelovanja lanu in konopelj. Saj smo prišli že v tako stisko, da manjka pri hiši potrebnih koncev (nitij) za kranje obleke in perila. Manjka pa tudi vsega drugega, špage, vrvi, štran,

vreč itd. Blago pa, ki se še dobi, je tako drago, da ga navaden človek ne more kupovati. Ko bi ljudje vedeli, da bo vojska toliko časa trajala in da jih bo spravila v tako stisko, gotovo bi se bili že bolj splošno poprijeli pridelovanja lanu in konopelj.

Za pridelovanje domačega prediva se ni storilo dosedaj pravzaprav čisto nič od merodajnih strani. Spodbujalo se je pač k nabiranju kopriv, ki so tudi porabne za prejo. Ali s koprivami, ki se imajo pobirati za plotovi in po mejah, ne pridemo daleč in sami pa nikamor, ker ne poznamo vsega nadaljnjega ravnanja. Namesto da bi se začelo zopetno pridelovanje lanu in konopelj smotrno pospeševati in dajati ljudem potrebno seme, se je pa dosedaj še ta pičel pridelek lanu zasegel, jemal in oddajal v tovarne.

Če si hočemo pomagati iz nastale stiske, potem ni za nas danes druge pomoči, kakor da se povsod po pripravnih legah poprimemo zopet pridelovanja lanu in konopelj, in da posnemamo v tem oziru naše očete.

Kako močno je padel pridelek prediva v naši državi v zadnjem času, zlasti tekem zadnjega desetletja, nam najbolj povedo sledeče številke:

V vsej Avstriji se je pridelalo leta 1906 še 581.236 q prediva. Razen tega se je vpeljalo iz vnanjih držav veliko prediva, potem pa tudi bombaža in jute. Leta 1916 smo imeli samo še 114.322 q domačega prediva in nič drugega, ker je ves uvoz prenehal. Najbolj zveste v pridelovanju prediva so ostale severne dežele: Češka, Moravska in Šlezija. Izpadek v domačem predivu se je izravnaval v tem času poglavitno z uvozom prediva iz Rusije in Belgije. L. 1913 se je vpeljalo skupaj 396.772 q prediva in ker se je doma pridelalo tega leta še 232.609 q, smo imeli pred vojno še 619.386 q prediva na razpolago. Ker je med vojsko ves uvoz prenehal, smo imeli leta 1916, kakor zgoraj povedano, le še 114.322 q domačega pridelka in prediva, to je za celih 505.054 q manj, kakor l. 1913. Poleg vsega tega nam je manjkalo pa tudi ves bombaž, juta itd

Črnomaljski gospodje.

(Donesek k zgodovini Bele Krajine.)

Leopold Podlogar. (Dalje. 4.)

Leta 1330.—1349. zasledimo v vrsti komendatorjev, načelnikov ali oskrbnikov belokranjske komende, t. j. upravitelja posesti nemških križnikov na Belokranjskem, Henrika Črnomaljskega. Ta je začel l. 1330. pobirati cerkvene desetine od belokranjskih cerkvá, katere je do tega leta pobiral zagrebški kapitelj.

Dolgotrajni prepir med redom in zagrebškim kapitulom (začel se je l. 1330., končal še-le l. 1750.), je zelo zanimiv, pa še precej nepojasnjen.

Do l. 1330. je zagrebški kapitelj nemoteno pobiral po Belokranjskem cerkveno desetino. S kakšno pravico si je Zagreb lastil desetine belokranjskih župnij?

Leta 1228. je očak Bertold organiziral belokranjske župnije. Cerkev je obdarila z obširnimi posestvi njegova svakinja Zofija Višnjegorska. Patronat je pridržala

sebi. Po njeni smrti je prešel na Šponhajmce, postavne dediče; očaku v Ogleju so ostale običajne cerkvene desetine. Leta 1268. je prešel patronat in kar je z njim v zvezi, v last nem. reda po darovnici koroškega vojvoda Ulrika III. Zagreb je pa le pobiral desetine.

V dolgotrajnih pravadah je Zagreb trdil, da so spadale župnije po Beli Krajini pod zagrebškega škofa, tako glede desetine, kakor glede jurisdikcije. Iz prej navedenega vemo, da je bila Bela Krajina last istrskih mejnih grofov, za njimi Šponhajmcev, potem goriških grofov, dokler ni prišla v neomejeno last Habsburžanov.

Že od leta 811., ko je Karol Veliki prekinil razpor med Oglejem in Solnogradom, je Oglej smatral Belo Krajino kot pod oglejsko veleškofijo spadajočo. Nikjer ne beremo, da bi zagrebška škofija nastavljal duhovnike, ustanavljala župnije po Beli Krajini. Pomisliti pa je treba, da se očak za to pokrajino, ob skrajni meji prostrane očakovine, ni mogel brigati. Prepustil je Zagrebu kot najbližnji škofiji skrb

za dušni blagor belokranjskega ljudstva. Kot odškodnino ji je molče odstopil svoje desetine. Med tem, ko se je očak zelo pobrigal za dušno dobro Bele Krajine, n. pr. l. 1228., ko je preosnoval belokranjske župnije, o kakem delovanju Zagreba v dušno dobro Belokranjcev ne najdemo nobenega sledu. Zagreb je poznal to pokrajino samo takrat, ko je bilo pobirati desetine. Komendatorji nemškega reda do Henrika Črnomaljskega, so pustili desetine Zagrebu. Temu se je še-le zazdelo čudno, s kakšno pravico si lasti Zagreb desetine. Ko je prišlo naročilo iz Zagreba, naj se za leto 1330. poravnajo desetine, se to ni zgodilo. V Zagreb je romalo prav ponižno in odkrito vprašanje komendatorja Henrika, od kedaj in zakaj mora Bela Krajina ozir. njene cerkve Zagrebu plačevati desetine. Odgovor iz Zagreba je bil, da gre cerkvena desetina Zagrebu „ex institutione et ordinatione antiqua“, t. j. stara navada, stara pravica. Henrik je odgovoril, da je že leta 1268., ko so prišle belokranjske cerkve nemškemu redu v last, propadla stara pravica in nehala stara navada. Zagreb se je

pritožil v Oglej, v Rim, na deželne kneze, državne zборе. Pravde so tekle od l. 1330. do 1750., torej nad štiristo let. V tem času so nemške križarje v več cerkvah javno izobčili iz cerkve, pa vse ni nič izdalo. Zagreb je prišel ob desetine. Ko je zagrebški kapitelj dobil l. 1750. od vlade končno rešitev pritožbe s pristavkom, da se ni treba več prizadevati za desetine na Belokranjskem, ker so te last križnikov, jim arhivar zagrebškega kapitula desetine še ni pripoznal. Na sklepnik vseh neštevilnih aktov, dopisov in rešitev je zapisal jere-mijado: „Belokranjsko ljudstvo z duhovščino vred je tako uporno in tako zaničuje višjo cerkveno oblast, da nasproti njim vsi naši dolgoletni napori niso ničesar izdali (processus nihil potuit operari).“

Ta čas trg Črnomelj ni bil last črnomaljskih gospodov, kakortudi mesto Črnomelj nikdar ni bilo, ampak je bilo zastavščinsko dobro deželnega kneza, zastavljeno goriškim grofom. Črnomaljski gospodje nastopajo v važnih deželnih službah. Nastopajo kot vicedomi ali deželni upravitelji in kot vitezi vojaki.

Nič čudnega tedaj, če je nastopila taka stiska za vse kar je iz ene ali druge preje.

Kar se tiče pridelovanja lanu, je sedaj najbolj važno, da pridemo zopet do semen a. Pri nas vspeva po ugodnih legah prav dobro zimski lan, ki daje bogato zrnje in dosti prediva. Skrbimo tedaj, da pridemo do tega semena, ki ga bo letošnje poletje dobiti iz tistih naših krajev, kjer so ga začeli gospodarji že zopet sejati, kakor n. pr. v višnjegorskem okraju, v krškem okraju nižje dol ob Savi itd. Koder se je sejal poletni lan, bo kazalo dobiti seme te vrste lanu. Morda si bo mogoče zagotoviti za prihodnjo spomladse ruskega lanu, ki ga je v prejšnjih letih kmetijska družba priskrbovala svojim članom pod imenom rigajskega lanu.

Ravno tako je treba, da pridemo do konopnega semena. Za konopno seme poskrbimo lahko še letos, če posejemo semenske konoplje (semenčnice), v kar ni treba dosti semena. Zadostuje nekaj malega, ker se prav na redko sejejo po gnojenih okopavinah, po bobovškem korenju in krompirju, tako, da stoje rastline po več metrov narazen. Toliko semena se še lahko dobi v semenski kupčiji ali pa pri dobrih sosedih, ki se pečajo s tem pridelkom.

Ukrenimo tedaj, kar je potrebno, da bo mogoče pričeti zopet s pridelovanjem potrebnega prediva. Rohrmann.

Dogodki pretečenega tedna.

Avstrijska notranja politika je zopet motnejša, nego je bila kdaj. Nemci so zopet izsilili od vlade obljubo, da s § 14. razdeli nemški del Češke v okrožja in razen tega ustanovi pomorsko šolo v Trstu. Proti tej nakani so napovedali Čehi in Jugoslovani najostrejši boj. 1. t. m. se je vršil ministrski svet, ki pa ni prišel do nobenega zaključka, ker je menda celo večina ministrov proti Seidlerjevimi obljubam Nemcem. Nato se je ministrski predsednik oprijel misli, da bi se sklicanje parlamenta znova odgodilo in bi on dobil časa za nadaljnja pogajanja s strankami. Naprosil je zborničnega predsednika dr. Grossa, naj za dan 3. maja skliče konferenco načelnikov strank. To se je tudi zgodilo. Toda Čehi in Jugoslovani so odklonili udeležbo in izjavili, da nikakor ne mislijo privoliti v nadaljno zavlačevanje parlamenta. Sedaj prihajajo z Dunaja glasovi, da hoče Seidlerjeva vlada poskusiti z absolutizmom. Pripomnimo, da poteče državni proračun koncem junija; država krvavo potrebuje novih davčnih postav in nešteto drugih perečih stvari je, ki bi jih moral rešiti parlament. — Na Ogrskem še vedno nimajo nove vlade, ker se ne morejo zediniti glede volilne reforme. — Na zapnem sestanku duhovnikov-somišljenikov Slov. Lj. Stranke dne 29. aprila v Ljubljani je bilo navzočih 163 duhovnikov, ki so zastopali še 72 drugih duhovnikov. Z največjim navdušenjem so se izrekli za složno sodelovanje s svojim knezoškofom in priredili prisrčne ovacije načelniku Slov. Lj. Stranke, prelatu Kalanu. — 1. maj je v Avstriji mirno potekel. — Na Hrvaškem so od 30. aprila, ko je potekla in demniteta in finančna nagodba z Ogrsko, v brezpravnem stanju. — V Prusiji se bje boj za splošno in enako volilno pravico. Konservativci, narodni liberalci in nekaj poslancev centra je proti, Poljaki, socialni demokrati, napredna ljudska stranka in del katoliških poslancev pa zanjo. V prvem branju je enaka volilna pravica z 232 proti 183 glasovom propadla; sprejet je bil konservativni predlog za pluralno volilno pravico. Vlada s Hertlingom na čelu se je odločno izrekla za enako volilno pravico. — V Rumuniji mir še ni podpisan in osrednji velesili ne zaupata več ministrskemu predsedniku Marghilomanu, dinastiji pa posebno Nemčija že preje ni. Nadaljnje težave delata Ukrajina in Bol-

garija zaradi Besarabije, Turčija pa tudi noče podpisati rumunsko-bolgarske mirovne pogodbe, dokler ji Bolgarija ne vrne ozemlja pri Odrinu. — V Ukrajini se je izvršil državni preobrat. Zastopniki kmetov so vrgli rado in dosedanjo vlado in vzeli sami krmilo v roke. Nova vlada je takoj izjavila, da stoji na stališču brestovske mirovne pogodbe. Sicer ima pa v Ukrajini vso moč v rokah nemška vojaška uprava, ki je proglasila oblegovalno stanje in prebivalstvo razorožila. Naša država je vsem tem odredbam pritrčila. — V Rusiji je nastopila protirevolucija, ki jo vodita menda generala Aleksejev in Kornilov. Zanesljivih podatkov še ni, ker so pretrgane brzogovorne zveze. — Brambno dolžnost za Irsko so odgodili. — Bojišča: Pred Ypernom, kjer so bili vzeli Nemci velevažno goro Kemmel, so uvedli Francozi in Angleži mogočne protisunke, ki so Nemce ustavili in jim iztrgali tudi par krajev. Hudi boji se vrše med reko Sommo in potokom Luce, pri Montdidieru, Lassignyju in Noyonu. — Na italijanskem bojišču ni bilo posebnih dogodkov. — Na Krimu so Nemci zasedli Feodozijo in Sebastopol, na Finskem pa poleg drugih krajev trdnjavo Wiborg. — Na Balkanu se vrše krajevni boji ob Vardarju in Strumi. — Na Kavkazu so Turki zasedli trdnjavo Kars. — V Mezopotamiji so Angleži prodri daleč nad Bagdad, prekoračili reko Agsu in osvojili mesto Tas Churmati, kjer so ujeli 3300 Turkov. — Ob Jordanu v Palestini so začeli Angleži zopet močno napadati, a doslej brez uspeha.

Paša in zelena krma!

Vsled velike suše, katera je lansko leto splošno vladala, se ni pridelalo zadosti suhe krme, sena in slame. Ker traja vojska kar naprej, so bili kmetje primorani, še večji del svoje krme oddati vojaštvu, kar je sedaj vzrok, da kmetje niso mogli svoje živine čez zimo prerediti, vsled česar so morali del živine prodati, da shajajo s to krmo, katera jim je ostala.

In še v teh slučajih se je pokazalo, da je marsikateri kmet slabo s krmo založen, in da ne bode shajal ž njo, če še tako varčuje. Posledice vsega tega so, da se živina ni nič redila, če je bila breja je zaradi slabe krme zvrгла, ostala pa ni dala nič užitka. Naši konji in voli so se za silo preživeli in so tako dočakali pomladi prav oslavljeni, opešani za nujna, težavna pomladanska dela.

Prišla je pomlad! Vsakdo se je veselil! Tudi kmet pravi: „Rešen sem skrbi, ki me je celo zimo morila, ker nisem imel s čem napolniti jaslji, bodem imel zanaprej vsaj travo in deteljo.“

To pa še ni prava rešitev njegove živine. Še v mirnih časih smo mogli zelo paziti pri prehodu iz suhe na zeleno krmo, kar je pa še posebno sedaj velike važnosti, ko imamo živino v tako mehkužnem in slabem stanju zaradi preslabe prehrane pozimi.

Taka živina, kakor se dandanes splošno opaža, se mora z veliko spretnostjo začeti pasti ali z zeleno krmo krmiti.

Toda prehod mora biti razdeljen na kakih 10 do 14 dni, da se žledec živine, navajen na naporno delovanje pri suhi krmi, polagoma privadi na zeleno krmo.

Prve dneve je treba živino doma nakrmiti z nekaj suhe krme in napojiti, potem šele na 2 do 3 ure na dan pustiti na pašo in to vsak dan eno uro več in nazadnje se živina lahko pase že od zjutraj do večera.

Uprežni živini, katera se krmi največkrat le v hlevu in gre potem na delo, se mora nakošena zelena trava polagati v tem samem razmerju s suho krmo mešana in sicer od začetka $\frac{1}{3}$ trave, $\frac{2}{3}$ suhe krme in to tako dolgo, da pride razmerje potem 10 do 14 dni na $\frac{2}{3}$ do $\frac{3}{4}$ zelene in $\frac{1}{3}$

suhe krme. Zakaj je treba take previdnosti pri tem krmljenju?

Mlada trava, katera je zelo lahko prebavljiva, ima v sebi veliko množine kisline (oxalove), katera zelo draži črevesne sluznice, dalje dobi takoj močno drisko, zaradi te zelene in bolj vodene krme, vsled katere boleznj živina posebno v sedanjih časih že tako oslABLJENA še bolj oslabi, shujša, in kosti, ki so nastale krhke vsled slabe krme, se takorekoč lomijo, niso v stanu nositi teže telesa, žival obleži in na vse zadnje lahko pogine ali jo moramo v sili zaklati.

Prav škodljivo je tudi to, da gonijo nekateri kmetje v začetku svojo živino ob deževnem mrzlem vremenu ven. V takem slučaju se žival prehladi, naje se še mrzle, mokre trave, dobi želodčni katar, ki je hujši kot driska sama.

Na ta način krmljeni živini je treba dajati vsak dan 20 do 30 gramov klajnega apna in ravno toliko soli.

Te soli nujno rabi žival za tvorbo močnih kosti in lažje prebave.

Klajno apno pa obenem dobro vpliva na drisko, ker nase veže vse te škodljive želodčne kisline, katere povzročajo drisko.

Na drugi strani vpliva paša zelo ugodno na stanje živali.

Živali so lepo na prostem, se dovolj pregibljejo, dihajo sveži zrak, poiščejo si same najbolj slastno krmo, postanejo s časom bolj krepke, zdrave in utrjene. Zaraditega potem bolj molzejo in tudi rastejo. Da se vsem slabim posledicam izognemo naj si vsak tu omenjeno dobro zapomni.

Fr. Malasek, strok. učitelj km. šole na Grmu, sedaj oskrbnik Kranjske deželne pristave v Medvodah.

Sladkor za vinogradnike.

Lansko leto sta bila za kranjsko deželo določena samo dva vagona sladkorja za napravo domače pijače ali petijota. Ta množina je bila dosti premajhna. Deželni odbor je napravil z ozirom na priglašena obilna naročila takoj potrebne korake pri deželni vladi in pri uradu za ljudsko prehrano, da bi se dobila večja množina sladkorja. Nakazalo se je potem še pol vagona, tako, da je znašala vsa množina dva in pol vagona, kar je bilo seveda dosti premalo z ozirom na obilna naročila, ki so znašala celih 212.934 kg ali okroglo 21 vagonov.

V drugo se je pa odmerjeni sladkor veliko prepozno nakazal, tako, da je bila vsa razdelitev zakasnjena. To je povzročilo veliko in opravičene nevolje. Iz obeh teh vzrokov je treba, da se letos ta akcija o pravem času započne in dovoli taka množina sladkorja, da bo obilnim potrebam vsaj deloma ustrezno.

Če primerjamo množine, ki so se dobavile drugim deželam za napravo petijota, s količino, ki se je dala naši deželi, potem vidimo, da bi morala naša dežela dobiti dosti več sladkorja.

Tirolska dežela, ki izkazuje v zadnjem desetletju (1906—1915) okroglo 25.000 ha vinogradov in 850.500 hektolitrov vinskega pridelka, je dobila 87 vagonov sladkorja za napravo petijota. Dalmacija s svojimi 72.000 hektarov vinogradov in 958.500 hl pridelka je dobila 70 vagonov in Nižje Avstrijska s 35.477 ha in 772.400 hl pridelka celih 32 vagonov. Če bi šlo po tem razmerju dalje, bi morala dobiti naša dežela, ki ima 10.156 hektarov vinogradov in 215.900 hl vinskega pridelka, vsaj 9 vagonov sladkorja, ne pa samo dva, oziroma dva in pol vagona.

Prikrajšani smo bili še bolj zaradi tega, ker je vipavsko vinogradništvo močno trpelo zaradi bližine vojne fronte in ker so nekateri dolenski kraji močno trpeli zaradi toče.

Zahteva po večji množini sladkorja je bila opravičena tudi iz tega stališča, ker so tudi vinogradniki sami izkazali to potrebo s svojimi obilnimi naročili. Naročila so znašala skupaj 212.934 kg sladkorja ali okroglo 21 in četrt vagonov, tedaj skoro desetkrat toliko, kakor smo ga dobili.

Kakor se vidi, se je urad za ljudsko prehrano držal tudi pri lanski odmeri sladkorja stališča, da ga imajo dobiti le tiste stranke, ki so ga prejemale tudi pred vojno. To stališče pa ne odgovarja današnjim razmeram in današnjim potrebam. Danes je v splošnem interesu, da se porabijo tropine najprej za petijot in še-le potem za krmo, da se na ta način ta gospodarski odpadki po možnosti izkoristi. V interesu vojaškega in civilnega konsuma je pa tudi to, da pride vino v prodaj in da se rabi za delavce in družino domača pijača. Tako se danes dejansko tudi dela in zato niso navezani na petijot samo tisti vinogradniki, ki so ga pred vojno delali, ampak tudi vsi drugi.

V eni prihodnjih številkih bomo povedali, kako se je sladkor na Kranjskem razdelil med vinogradnike in za koliko so prosili posamezni vinorodni okraji.

Zaupni shod duhovnikov-somišljenikov Slov. Ljud. Stranke.

Zaupnega sestanka duhovnikov-somišljenikov Slov. Lj. Stranke dne 29. aprila se je udeležilo 163 duhovnikov, zastopanih je bilo še drugih 72.

Ko je načelnik Sl. Lj. Stranke prelat Kalan navzoče pozdravil ter utemeljil potrebo sestanka in pojasnil njega namen, je prebral dopis, ki ga je prejel od sloven. katol. akademičnega starešinstva:

Velespoštovani gospod načelnik! Ko se je na Vaš poziv zbrala duhovščina, da v velikem trenutku začrta svojo politično smer, smatramo slov. katoliški lajiki za svojo dolžnost, da zbor najprisrčneje pozdravimo, v zavesti, da je ravno slovenski duhovnik bil tisti, ki je še vseh stal na čelu narodnostnega in gospodarskega gibanja našega naroda. Zgodovina slovenskega naroda je neločljivo zvezana z duhovništvom.

Blagovolite, prosim, gospod načelnik, častitemu zboru tudi sporočiti, da se katoliški akademiki in starešine klanjamo z zaupanjem, spoštovanjem in ljubeznijo našemu vladiki, presvetlemu gosp. knezu in škofu dr. A. B. Jegliču, našemu vodniku za visokimi cilji svete katoliške vere. Vse naše delo za narod ima svoje temelje v našem verskem prepričanju, ki ga idealni nastop našega duhovnega nadpastirja samo oživlja in krepi.

Sprejmite izraz vdanosti in zvestobe! Za slov. katol. akad. starešinstvo:

Bogumil Remec, t. č. predsednik.

Kot prva točka je bila na dnevnem redu razprava o razmerju duhovščine do škofovih odredb.

Po poročilu, ki ga je sestavil profesor cerkvenega prava dr. Zorè in po krepkih besedah kanonika Nadraba, so navzoči soglasno sprejeli naslednje resolucije prof. dr. Pečjaka:

Nesloga med duhovniki je nesreča, ki škoduje narodnemu delu in verskemu življenju; zato iskreno želimo edinosti.

Ne vidimo pa druge poti do nje, kakor da se vsi oklenemo navodil svojega škofa:

1. njegovo gorečo skrb in požrtvovalno delo za versko življenje poznamo skozi dvajset let in zato vemo, da proti škofu nihče ne bo mogel voditi slovenskega vernega ljudstva;

2. njegov nastop za blagor naroda je tako odličen, da je postal Slovincem vzor domoljubja;

3. ta pot je v duhu cerkvenih zakonov.

Druga točka dnevnega reda je bil razgovor o K. T. D. Po referatu prof. dr. Grivca so navzoči soglasno sprejeli na-

slednjo kandidatno listo za volitve v odbor K. T. D.: Arko Mihael, dekan; Ažman dr. Ciril, profesor; Cankar dr. Izidor, urednik; Čadež Anton, katehet; Čekal Ferdinand, kanonik; Finžgar Frančišek, župnik; Grivec dr. Franc, prof. bogosl.; Kalan Andr., prelat; Koblar Ant., dekan; Lavrenčič Ivan, dekan; Pečjak dr. Gregor, profesor; Sušnik Ivan, kanonik; Ušeničnik dr. Aleš, prof. bogosl.; Ušeničnik dr. France, profesor bogosl.

Za to listo so se zborovalci odločili zato, ker so se hoteli držati dogovora, razglašenege z znano okrožnico.

Nato je sledil razgovor o krajevni organizaciji stranke.

Ob sklepu so zborovalci priredili prisrčno, dolgotrajno ovacijo načelniku stranke prelata Kalanu. Na predlog, da se priredi ovacija knezu in škofu dr. Jegliču, so vsi navzoči vstali in mu viharno izražali svojo hvaležnost in vdanost.

V sklepnih besedah se je predsednik prelat Kalan spominjal sv. očeta in cesarja, katerima so zborovalci gromovito zaklicali trikratno „živio“! S tem se je shod zaključil.

Na shodu je ves čas vladalo zelo prisrčno in živahno razpoloženje. Več korporacij in mnogo posameznikov je shod pismeno ali brzojavno pozdravilo.

Franjo Neubauer:

V solnčnem jutru.

Slike iz naše okolice.

1.

Solnčni žar na hosto lega
kakor dolg poljub in vroč,
hostica pa stidna skriva
v senco kras zelen, cvetoč.

2.

Pótok hití in hití,
valček se valčku umika,
solnce žarí in žarí,
v vodi se bistri svetlika.

3.

Kobilar v rumeno je suknjo odet,
od solnea, od mlade ljubezni razgret,
od veje na vejo zletuje.

Popeva, da kos mu ni pevec noben,
da kosu je kljun od zavisti rumen,
na smreki molčé se huduje.

Kobilar pa kliče: „Si bil že, si bil?!“
Pomisli, pomisli, kako si grešil!
Le hitro mi spoved opravi!
Če ne, te hudobec peklenski bo vzel,
k ognjenemu stebri z verigo pripel,
v nebeški nikdár ne boš slavi!“

¹⁾ Ljudstvo pravi, da poje kobilar: «Si že bil (namreč pri spovedi), če nisi, te bo vrag vzel.»

Gospodarstvo.

Apno za škropljenje trt. Novomeška kmetijska podružnica sprejema še naročila na apno za škropljenje trt. Vinogradniki se s tem opozarjajo, da takoj naroče, dokler še ni vse apno oddano.

Kruh za pse. V Rimu izdajo v kratkem krušne izkaznice za pse. Dobe jih samo policijski psi, dalje psi, ki stražijo knjižnice, muzeje, zbirke umetnin, potem vsi, ki se porabljajo za trgovinske namene in končno oni, ki vodijo slepce. Kruh, ki se bo razdeljeval na te izkaznice, bo narejen iz močnih odpadkov.

Kulturne izpremembe na vzhodu. Telesno razpadla Rusija je tudi duševno celo onemogla. Od Baltiškega do Črnega morja prevladuje nemški jezik. Poučni jezik na vseučilišču v Dorpatu je nemški in kmalu bo tudi v Petrogradu. Ves promet je v nemško-židovskih rokah. Na Krimu je vse v nemški oblasti. Iz Sebastopolskih trdnjav plapolajo nemške zastave. Tako je

sarmatska nižina prišla zopet v oblast Germanov, koder so v četrtem stoletju po Kristusovem rojstvu že gospodovali vzhodni Gotje. Tako menjava vzhodna Evropa skoro vsako stoletje svoje gospodarje in kulturo. Zdaj so nastale v Rusiji one razmere, katere si je želel Tolstoj. Ta je zasmehoval vsaktero parlamentarno in državno organizacijo; on ni maral za znanosti in umetnosti, ker te človeka odvajajo od pravega življenja in narave. Nazadnje je zavrgel vsako pozitivno vero. Rusija je zdaj prav pašalik duševnega anarhizma in nihilizma. Bivša Rusija predstavlja zdaj realizirana načela Tolstojevega blodenja.

Domače in tuje novice.

Na rojstni dan naše državne matere Cite bo v četrtek 9. maja v kapiteljski cerkvi v Novem mestu ob 10. uri slovesna pontifikalna sveta maša. Vdeležimo se te službe božje mnogoštevilno, da pošljemo skupno molitev k Vsemogočnemu kot zahvalo za tako vzorno in ljubeznjivo cesarico! Združimo se z našo cesarico Cito v prošnjah k Bogu, da bi kmalu vstavil prelivanje krvi!

Praznik sv. Florjana je obhajalo novomeško prostovoljno gasilno društvo s svojim načelnikom v nedeljo 5. majnika s službo božjo v tukajšnji frančiškanski cerkvi ob 7. uri.

Nova maša v Kostanjevici. V nedeljo, 5. t. m. je zapel prvo sv. mašo preč. gosp. Sekula, duhovnik goriške nadškofije. V svoji skromnosti je hotel brati le tiho mašo, ali podvzetnosti njegovih številnih prijateljev se je posrečilo, da je bila nova maša prav slavnostna ob asistenci domačega župnika, kapelana in kateheta Neubauerja, ki mu je govoril svečanosti primerno pridigo. Ob tej priliki smo čestitali Kostanjevčanom, da imajo tako izbornu organistko in krasno petje. Hčerka našega vrlega skladatelja g. Ignacija Hladnika, gdčna učiteljica Mimica, si bo s svojim vnetim delovanjem za glasbo in petje postavila v Kostanjevici večni spomenik. — Gospodu novomašniku pa obilo sreče in božjega blagoslova v težavnem delovanju na Goriškem!

Umrli je v Gradcu 28. aprila 1918 gospod Weikard Gandini, c. kr. višji sodni svetnik v pok. Blagopokojni je bil plemenit značaj in živi med Novomeščani v najboljšem spominu vsled svoje izredne ljubeznjivosti in prijaznosti. Teden pred smrtjo je še obiskal čil in zdrav s svojo gospo soprogo svojo hčerko gospo Gabr. Gorjani na Ruprčevrhu in novomeške znanca. Takrat pač ni mislil, da se poslavlja od svojih ljubih domačih in prijateljev za vedno. Naj počiva v miru, blagospod!

Zborovanje Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj. Dne 2. maja se je vršil občni zbor podružnice Slomškove zveze v Novem mestu. Zborovanje je bilo v starem gimnazijskem poslopju. Gosp. nadučitelj Štular pozdravi kot predsednik navzoče in izraža svoje veselje, da je mogel po tolikem času se zopet vdeležiti zborovanja. Temu je sledilo tajnikovo poročilo in blagajničarke. Nato je sledil razgovor o popravil pravil Slomškove zveze. Med tem je bil tudi pomenek o vstanovitvi krajne učiteljske knjižnice. Ta predlog pa ni bil sprejet. Posebno buren je bil razgovor o gmotnem stanju učiteljstva. Gospodje, kakor gospodične, so povdarjale bedo učiteljskega stanu. Marsikatera trpka beseda se je izgovorila tudi proti aprovizaciji v posameznih krajih. Sklenilo se je, da se pošlje prošnja na centralni aprovizacijski odbor. Končno je bila volitev novega odbora. Voljeni so bili: gg. Franc Vovko, župnik; Anton Šmidovnik, duhovni svetnik; p. Atanazij Ausser, šolski vodja; Ludovik Koželj, nadučitelj; Maks Kalan, nadučitelj, — in učiteljici Marija Habe in Josipina Primožič. Takoj po zborovanju je imel odbor sejo, pri kateri je bil za pred-

sednika podružnice izvoljen g. p. Atanazij Ausser in za tajnika g. Maks Kalan. Vkljub težavnim razmeram je bilo 48 vdeležencev.

Darovi za slepe vojake: Neimenovana 10 K; čislana družina Frančičeva iz Dol. Starevasi št. 3, Št. Jernej 50 K; v gostilni pri Dol. železnici v Novem mestu se je nabralo 4. maja t. l. 35 K. — Najiskrenejša zahvala v imenu najbolj potrebnih in nesrečnih vojakov!

Prerana smrt. Trgovec in posestniku g. Jakobu Dereani v Žužemberku je umrla hčerka Cita v nežni starosti šestih let. Spoštovani in ugledni rodbini naše sožalje.

Iz davčne službe. Za davčne upravitelje v 9. činovnem razredu so imenovani davčni oficijali: Ivan Hočevar, Jožef Tajnik, Karol Šiška, Alojzij Kreinz, Fran Kratner, Jurij Kranberger, Anton Dolenc, Ludvik Jelšnik, Anton Adamič, Ivan Gerčar, Viljem Praprotnik, Ivan Rojko, Ivan Pibernik, Ivan Drobovnik, Ivan Schwarz, Ivan Jan, Jožef Masten in Fran Žagar; za davčne oficijale v 10. činovnem razredu so imenovani davčni asistenti: Lovrenc Novak, Jožef Badiura, Jožef Kraker, Ernst Kramaršič, Feliks Viaclovsky, Stanislav Ribnikar, Alojzij Jagodic in Robert Ganslmayer.

Tatvine. V vasi Kacenberk pri Dvoru so se oglasili prejšnji teden tatovi. Ukradli so enemu posestniku pol posušenega prašiča, nekaj masti, okoli tri mernike moke, pripeljane pravkar iz malina, par hlebov kruha in še več malenkosti. Denarja niso našli, dasi so vse premetali po hiši. Prišli so sredi popoldneva, ko so bili domači na polju. Sumi se, da so bili tatovi cigani, štiri moški in štiri ženske, ki so se klatili preje po okolici. Ljudje so hiteli brž za njimi na vse strani. En mož jih je našel, pa si sam ni ničesar upal, zato je šel po orožnike. Ko so se vsi vrnili, so cigani izginili neznanokam. Za en teden so sedaj dobri; potem bodo pa zopet kje ulomili. Ko bi nas rešile oblasti vsaj ciganske nadloge!

Želja se mu je izpolnila. Neki urednik se je vrnil iz ujetništva na belo nedeljo. Dolgo časa ni bilo o njem ne duha ne sluha, domači so ga imeli že za mrtvega. Ušel je iz Sibirije. Njegov oče, onemogel starček, je v slutnji bližnje smrti imel edino željo, da bi še enkrat pred smrtjo videl svojega edinega sina. In starčku se je spolnila njegova vroča želja. Sin se je vrnil iz ujetništva, a ne sam, ampak s svojo ženo Sibirijanko. Gledal je starček sina s solzo v očeh, a čez nekoliko ur po srečni sinovi vrnitvi je umrl.

Pred odstopom ministra Žolgerja. Dunaj, 5. maja. V parlamentarnih krogih so mnenja, da odstopi minister Žolger že v pondeljek, ker noče biti soodgovoren za absolutistični in protislovanski sistem v Avstriji.

Odgoditev parlamenta in vojaška oprostitev poslancev. — Dunaj, 4. maja. Domobranski minister je obvestil predsedništvi obeh zbornic, da ostanejo poslanci gosposke in poslanske zbornice vključ odgoditvi še nadalje na dopustu ali oproščeni. Oni člani, ki bi hoteli za časa odgoditve izvrševati svojo vojaško dolžnost, naj se javijo pristojnemu poveljstvu.

Parlament odgoden do 18. junija. Dunaj, 3. maja. Iz parlamentarnih krogov poročajo, da bo parlament odgoden do 18. junija. V junijskem zasedanju pa bo razpravljala zbornica o proračunskem provizoriju in podaljšanju poslaniških mandatov.

Vlada predložila proračunsko predlogo do konca 1918. Dunaj, 3. maja. Na podlagi cesarskega pooblastila z dne 2. t. m. je predložila danes vlada predsedništvu zbornice zakonski načrt glede proračunskega provizorija in sicer za dōbo od 1. julija do 31. dec. v ustavno rešitev.

Izgubil se je lep plet, temne barve na glavni cesti od Grma do Klemenčičeve (Zegatove) hiše. Najditelj se prosi, da ga vrne proti nagradi pri J. Krajec nasl. v Rudolfovem.

Brzojavke vojnim vjetnikom na Ruskem so dovoljene in sicer le v nemškem in francoskem jeziku. Pristojbina za eno besedo znaša eno krono. Lahko se plača tudi odgovor.

Krasti pa znajo! 250.000 kron so ukradli neznani tatovi iz denarnega pisma, ki ga je poslala podružnica avstro-ogrske banke v Ljubljani na neko vojaško poveljstvo v Trst. Tatvina se je zgodila med potom. Poštno ravnateljstvo razpisuje nagrado, kdor kaj zasledi.

Velik dobrotnik. Milijarder Rockefeller v Ameriki bo posinovil 100.000 otrok, katerim bodo padli očetje na bojišču. To ga bo stalo na leto 65 milijonov dolarjev.

Okrožnica vlade proti jugoslovanskemu gibanju. (Po Sloven. Narodu.) Z Dunaja nam poročajo: Vlada pripravlja zaupno okrožnico na uradništvu in duhovništvu, v kateri bo razpravljala o nepripravnosti jugoslovanskega gibanja ter uradnikom in duhovnikom zabičala, da morajo delati „pomirjevalno“, t. j. v zmislu Šusteršičeve „slovenske“ politike.

Deček

se sprejme na večje posestvo k goveji živini. Prosta hrana in plača po dogovoru. — Več se izve pri upravništvu „Dolenjskih Novic“.

Prispevajte za sklad S. L. S.!

Slovensko ljudstvo!

«Enega si ne dam vzeti: prostosti, delati za svoj narod.»
Dr. Jan. Ev. Krek.

Dr. Janezu Evangelistu Kreku postavljamo spomenik: kamenit spomenik na grobu, spomenik iz marmorja v beli Ljubljani. Kako zelo se ves narod zaveda, da je veliki pokojnik to zaslužil, priča najbolj dejstvo, da se je v kratkih mesecih nabralo v ta namen nad 100.000 kron.

Toda motili bi se, ako bi mislili, da bomo s tema spomenikoma zadostili dr. Krekovemu spominu. Niti od daleč. Ko gleda nezabni naš doktor iz večnosti naše početje, se nam pač polu ljubezni smehlja kakor oče otrokom pri igri, a z glavo nam odmajuje... Nekaj drugega hoče od nas.

Kdo je bil dr. Krek? On je bil naš prvi in največji demokrat. Dr. Krek je

1. osvobodil naš kmetski stan iz duševnih in gospodarskih okovov, mu vrnil stanovsko samozavest in ponos, mu v političnem svetu priboril polno veljavo, mu dal v pravem pomenu besede novo življenje. Naša kmetska gospodarska in izobraževalna organizacija pričata o njegovem delu za slovenskega kmeta.

2. Dr. Krek je bil oče krščansko-socialne misli na Slovenskem. Zbral je v krščanskem taboru slovensko delavstvo in pokazal, da se mora socialno delo zlasti tu doli pri nas razvijati v znamenju vse dele naroda obsegajoče ljubezni, ne pa v znamenju sovraštva sloja do sloja. V znamenju ljubezni, ki ne prezre tudi majhnega narodnega delca, ki ne pozabi nobenega izmed narodnih otrok in so ji tisti, katerim je usoda najmanj mila, najbolj pri sreči; v znamenju ljubezni, ki je ne ustavijo ne deželne, ne državne meje in ne zadrži niti svetovno morje, ko hiti za ubeglih sinovi in hčerami v tujino: za izseljenci. Tako vse-obsegajoče ljubezen do naših delavcev in delavk, do naših izseljencev in v času vojne do naših beguncev je imel dr. Krek in le Bogu je znano, koliko je zanje mislil, delal in se trudil. Zapisniki državnega zbora glasno govore o njem.

3. Dr. Krek je z močjo svojega duha in svoje apostolske osebnosti pridobil našo mlado inteligenco za krščansko, narodno in demokratično misel ter jo vzgojil za njo. S tem je omogočil in zagotovil naš zadnji veliki politični preporod in izšolal naslednike za svoje delo.

4. Čim je dr. Krek tako preoral in prekopal narodno njivo od enega konca do drugega in ni pustil nikjer ledine, tedaj ko se je jela majati stara Evropa v svojih temeljih, ko se je pripravljala silen preobrat v zgodovini človeštva, tedaj ko je kupa jugoslovanskega trpljenja prekipevala in klicala do neba, tedaj je vstal dr. Krek, dasi že ves utrujen. Preletel je za hip pripravljeno njivo, se pač za hip zatopil v globoko molitev; nato pa vzel sejavnico

in šel sejat, sejat svojo zadnjo, največjo misel: o ustanovitvi svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. In še enkrat, kakor že tolikokrat prej, je prehodil slovensko in srbsko-hrvatsko zemljo od enega konca do drugega in sejaj... In ko je do-sejal, je prosil nebo za blaga vremena, legel utrujen, pa vesel — in umrl.

Sedaj mu stavimo spomenike. Slavnim možem se spodobi kamen in bron. Toda dr. Krek mora dobiti med nami še poseben spomenik, ki bo po pokojnikovem duhu in sreči:

V Ljubljani zgradimo „Krekov dom“, pod čigar streho se bodo stekale vse niti socialnega dela na Slovenskem; v njem naj se snuje in kuje vsakršna gmotna in moralna pomoč Slovencu in kolikor mogoče tudi Hrvat in Srbu. Tu naj bi imeli svoje prostore: kmetško in delavsko tajništvo; dobrodelna pisarna in posvetovalnica za invalide, vdove in sirote ter vse mogoče druge pomoči potrebne; Rafflesova družba za izseljence; posredovalnica za delo in službe; prenočišča in kuhinja za potujoče; brezalkoholna obednica; ljudska knjižnica in čitalnica, narodna zborovalnica. Noč in dan naj v domu valovita življenje in delo, ki ju je pokojnik tako ljubil; kakor čebelnjak bodi Krekov dom, v katerega in iz katerega naj vro naši ljudje kakor pridne čebeli. Lep in prostran bodi ta dom, kakor je lepa in prostrana naša jugoslovanska domovina. Tu bodi vsak naš človek doma.

V težki uri je bil nekoč rekel dr. Krek svojemu prijatelju: „Enega si ne dam vzeti: prostosti, delati za svoj narod. Vse drugo naj imajo, meni naj pusté delo. Dokler bom mogel in bo še dih v mojih prsah in glas na mojem jeziku, ne bom miroval.“ Krekov dom naj priča: Dr. Krek ne miruje niti po smrti, njegovo delo se nadaljuje. Brata in tujca naj ob pogledu na ta dom prevzame spoznanje: dr. Krekov duh živi!

Obračamo se na celokupno slovensko, pa tudi srbsko-hrvatsko ljudstvo, da nam pomaga zgraditi dr. Kreku ta živi spomenik. Prepričani smo, da bo naše ljudstvo umelo našo zamisel, naš namen ter bo velikodušno, s periščem prispevalo za uresničitev tega načrta. Krekov dom mora biti častna zadeva našega ljudstva, da z njim celemu svetu dokaže, da ve dostojno častiti spomin svojega največjega sina in najboljšega prijatelja.

Darove sprejema „Dobrodelna pisarna“, Ljubljana, Alojzišče.

Odbor za „Krekov dom“.

Teden dni dopusta.

Piše Janez Nep. Grzinič. (Dalje. 18.)

Ali razumieti nisem mogel, zakaj ima človek dve nogi.

Tista leva brez opore mi je bila napoti. V žep je nisem mogel vtakniti. Bingljala je ob kolesu enkrat „takolele“, enkrat „takolala“, kakor da bi ne bila moja. Ker me je pa učila izkušnja, da kaka stvar brez potrebne pozornosti odleti, kakor pedal, sem imel svoje oči večinoma na levi nogi.

Jej, zopet tak izraz. Seveda, kaj bi naredila moja ženka, ko bi ji domov prinesel samo eno nogo. Saj me je vendar svojčas odpeljala od oltarja z obema nogama.

Čutil pa sem le potrebo druge noge. Po ravnem je šlo še precej povoljno. Ako je bila cesta tudi le prav malo napeta, nisem mogel naprej, ako je pa malo visela, me je zagnalo, da sem komaj vstavil. Menjavalo pa se je zmerom.

Enkrat takolele, enkrat takolala. Blizu tiste vasi, zaradi katere si bodo psihopatologi še belili svoje glave, me zažene kolo v debelo natoščen gramoz.

Enkrat, dvakrat. Vrglo me je precej v stran. Zmagonosno sem vihral naprej, dasi s čudnimi občutki.

Ostati pa ni smelo brez mučnega prizora. Brezskrbno dirjam navzdol. Saj nisem bil srečal do zdaj žive duše. Velik ovink.

Prikažete se dve konjski glavi prav blizu od nasprotne strani. Zasišim silni vik: „Holt — holt!“

Voznik drži obe roki, konja pa vse uhlje pokonci. Že skočita preplašena v stran. Voznik pade tako rekoč raz voz.

Nevarnost je velika, da se zvrne voz z vsem vinom, ki je bilo na njem. Kaj pa hočem početi jaz? Upiral sem se z vsemi telesnimi močmi, da vstavim kolo še pravočasno.

Vse zaman.

Videl sem gotovo smrt pred seboj. Kakšno smrt? Kaj pa moja polica, ne lesena, tista papirnata zavarovalna polica!

Saj nisem mogel in tudi ne smel umreti. Saj še moj dopust ni bil pri koncu. Nisem še nikdar smrtno ponesrečil. Lahko mi to verjamete brez častne besede.

Gotovo pa je sicer tudi, da živi vsak človek tako dolgo, da dočaka svojo smrt. Nekaj časa, seveda samo par sekund, sem bil v dvomih.

Ali se človek more sigurno zanesti na tisto polico? Dandanes vlada prevara, kamor pogledaš. Pa smrt!

Pravijo, da je grenka. Figo! Tisti, ki jo je pokusil, gotovo ni mogel o tem trobiti v svet.

Kdor je ni pokusil, ta ne ve nič. Grenkosti pa sploh ne maram pokušati zdaj, ko imam dopust.

Še naprej bi bil filozofiral tako, ali ta preklicana konja sta nestrpnost zahtevala konec debate.

Kolo me je zagnalo že malone med nju. Naj bo, kar hoče, smrt gor ali dol. Edino, kar sem še mogel, sem storil. Z nezasišanim pogumom sem se vrgel s kolesom vred pod cesto in sel v trnje.

Voznik, konja in vino in jaz, vse je bilo s tem rešeno. Há — lí — ló, hállól.

Prva moja misel je zadela ob jajca, ki sem jih imel v nahrbtniku. Za božjo voljo, ako so se mi zdrobila. Pa glejte, čudež.

Jajca niso bila zavarovana za življenje, kakor jaz, ali tista polica je rešila mene in jajca gotove smrti.

Se vendar še najde poštena zavarovalna družba. — Na nadaljnem potu me ni vstavljaj noben intermezzo več.

Cesta je šla hitreje izpod nog, kakor tedaj, ko sem izgubil pedal. — V mestu sem bil.

Še vstopil nisem, pa je že butnila vojska ob mojo glavo.

Gledal sem ob cesti, po ulicah to, ono, tole-le, tisto-le — ko človek ne sme povedati, kaj — same stvari, ki se jih veselé edinole vojni dobičkarji.

Ne, to pa ni za me. Posebno me je dirnilo tisto vrvenje tujcev po mestnih ulicah. Pa naj vrvé. Kaj mi mar. Zato so tukaj.

Raznotero.

Največji ognjenik na zemlji. Ognjenik Katmai v deželi Alaski v Severni Ameriki je nekaj posebnega. Pred nekaj leti se ni še ničesar vedelo o njem. Ko pa je imel silno metanje, so se začeli učenjaki zanimati zanj. Raziskovanje nekega znanstvenega poslanstva iz Washingtona je razkrilo, da je ta ognjenik po svoji velikosti in okolici pravi čudež. Ognjeniško ozemlje se razteza v prostoru 250 kvadratnih kilometrov in je posejano z delujočimi žreli. Glavno žrelo z obsegom 15 kilometrov gotovo nima primere, kajti pri Vezuvu naprimer znaša obseg žrela od metanja l. 1906. — 2200 metrov, dočim je znašal poprej samo 200 metrov. Globočina ognjenika Katmai znaša kakih 1000 metrov. Omenjeno znanstveno poslanstvo je napravilo zemljevide o tem ognjeniškem ozemlju, nabralo je znamenite kamne, pregledalo je vso širno okolico ognjenika in odkrilo tudi reko vročega blata, ki je dolga 25 kilometrov.

Prisilne poroke. V mestu Blemington v Ameriki je uradno prepovedano, živeti v samskem stanu. Preiskovalna komisija je ugotovila, da veliko mladih dam, vdov in vdovcev prebiva samotno v veliki hiši, ki bi pa mogli preživljati moža ali ženo. Če bi se ti ljudje poročili, bi bilo več prostih stanovanj za priselnike, tudi bi se prihranilo mnogo kuriva. Komisija je bila mnenja, da ima vsaka ženska pravico — zlasti sedaj, ko smejo tudi voliti — zahtevati moža in je predlagala, naj se noben možki ne sme braniti žene, če ima zadosti sredstev za preživljanje družine. Zlasti pa se naj ne sme braniti možki poroke, če ima ženska zadostna sredstva. Oni, ki bi se zahtevi

ženske vstavljaj, naj dobi v hišo tri sirote ali dva stara siromaka. Predlog je bil sprejet. Torej samci, samice, pozor!

Vso hišo okradli. Zločini so v tej dobi zelo pogosti. Vsak dan se poroča o umorih, vlomih in tatvinah, večinoma posebne vrste. Prav originalna je tatvina, ki se je dogodila pred kratkim v nekem nemškem mestu. Tam so okradli tatovi malone vso hišo. Seveda, ne z zidovi. A ne dosti manj. Tatovi so hišo kar lepo po načrtu temeljito okradli. Ko je prišel gospodar te enodružinske hiše z bojišča domov na dopust, je našel samo žalostne ostanke, namreč samo zidove svoje lepe hiše. Streho, okna, lesene dele, kajpak tudi vso notranjščino so tatovi odnesli.

Čebele in pijanci. Znano je, da velja mravljinška kislina, ki jo čebela pri piku izbrizga, kot najboljši protistrup proti strupom, ki se tvorijo v organizmu revmatikov. Nedavno so zdravniki v neki londonski bolnišnici s čebelnimi piki zdravili med drugimi revmatičnimi bolniki tudi štiri hude pijance. Zdravljenje je imelo nepričakovan, dvojen uspeh: ne le, da so ponehavale revmatične bolečine, marveč vsi štirje bolniki, ki prej niso mogli prebiti brez alkoholnih pijač, so zdaj naenkrat dobili velik gnus nad vpijanljivimi pijačami. Sedaj že več mesecev nobeden izmed njih ni okusil kapljice alkohola. Zdravniki so stvar dalje preiskavali in dosegli enake uspehe v še več drugih slučajih. Ako bi se izkazal čebelni pik res kot zanesljivo učinkujoče zdravilo proti pijanstvu, bi to za blagor človeštva pomenjalo neizmerno več nego vse moderne tehnične iznajdbe. Sicer je pa po nekaterih francoskih vaseh, kjer se pečajo s čebelorejo, že dolgo znano, da čebelni piki skoro trenutno iztreznijo najbolj pijanega človeka.

General Foch — veren katoličan. Vrhovni poveljnik angleško-francoskih čet, gen. Foch, je odločno katoliškega mišljenja, ki ga izpoveduje in kaže pred svetom. To tudi dobro ve sedanji framacoski ministrski predsednik Clemenceau. Ko je bil Clemenceau leta 1907 ministrski predsednik, je generala Focha odločil za ravnatelja vojne akademije. Pokladi ga je k sebi ter mu ponudil omenjeno mesto. „Jaz sem vojak“, odgovori Foch, „ter sem vam na razpolago. Toda vi, g. ministrski predsednik, še menda ne veste, da je eden mojih bratov jezuit ter da tudi jaz nikdar nisem prikrival svojega notranjega verskega prepričanja?“ — „To nič ne de“, odvrne Clemenceau, „ne zahtevam od vas ničesar drugega, kakor da mladi zarod vzgojite v dobre in vrle častnike.“

Živi pljuvalnik. V palači le Imperije, znane rimske lepote 16. stoletja, so bile vse sobe tako sijajno opremljene s preprogami, slikami, vazami in drugimi dragocenimi predmeti ter s tako izbrano opravo, da je španski poslanec, ko je nekoč obiskal to damo, pljunil nekemu služabniku v obraz, ker ni našel za to dejanje slabšega in primernejšega prostora.

Razvedrilo.

Oče naš, daj nam tri četrt kruha vsak dan in nasiti naše otroke. Odpusti nam naše dolgove in obrestuj jih s sedmimi odstotki vojnega posojila, da tudi mi odpustimo našim vojnim dobičkolovcem. Razsvetli naše oblasti, da spoznajo, kako se kaznuje vojne oderuhe na zemlji in kako hrepeni lačno ljudstvo po moki in krompirju in ne pelji nas v skušnjava obupa, temveč reši nas vsega hudega: kuge, lakote in vojske!

V jarmu. A: „Ali verjameš sedaj na dobrodejni upliv zakonskega življenja?“ — B: „Saj moram verjeti!“

Predolgo. „Imate pri vas stoletni koledar?“ — „Kaj pa mislite! Tako dolgo niso spravljani pri nas koledarji!“

Škoda časa. „Kaj, Ema, sedaj me pa ne marate, ko vas prosim za roko, akoravno sem tri leta sanjal le o vas? Presneto je škoda tega dragocenega časa!“

Pri zdravniku. Zdravnik: „Torej vi ste nervozni? Pošljite svojo ženo za 14 dni na deželo, pa boste zdravi!“ — Bolnik: „Jaz nisem oženjen, imam samo gospodarico!“ — Zdravnik: „Potem pa pošljite njo za cel mesec na deželo!“

V knjigarni. Gospa: „Rada bi knjigo, ki bi bila primerna za vzgojiteljico mojih otrok.“ — Knjigar: „Torej knjigo za olikano damo?“ — Gospa: „Da, da, kolikor se pač zamore govoriti o olikih pri takšni dami!“

H godu. Hišni zdravnik: „Sprejmite moje odkritosrčne čestitke, gospod predstojnik! Jaz pridem danes k vam izjemoma ne kot zdravnik, ampak kot človek in prijatelj.“

Svarilo. „Poročiti se hočete, mladi gospod? Ne storite tega, bodete bridko obžalovali. Jaz sem bil štirikrat poročen, pa bi se ne hotel nikdar več poročiti!“

Pogovor. A: „Ali ste bili vojak?“ — B: „Bil; uril sem vojake na suhem in na vodi.“ — A: „Tudi na vodi?“ — B: „Kajpak, učil sem jih plavati!“

Vojni kruh je težak, kakor življenje! Je rumen, kakor nekaj — grdega! In razpada, kakor državni zbor! Je grenak, kakor vojna! Pa neprebavljiv, kakor ministrski govori! In drag, kakor vojne skušnje! A človek nikoli ne ve, če ga ni premalo. A tudi nikoli, če ga ni preveč za uporni želodec. Misliš, da ješ kruh, a uživaš pa žaganje. Ješ, da bi živel, a želodec odpove in pogineš.

Loterijske številke.

Trst, 1. maja 42 53 40 5 79

Šolske in druge knjižnice

lahko pošljejo knjige v vezavo v pol platno, ker jim lahko hitro postrežemo. Tudi molitveniki se sprejemajo v priprosto prevezavo.

Knjigoveznica J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Zanesljiva kuharica

porabljava tudi za hišna opravila, se takoj sprejme v dobro službo. Pojasnilo daje knjigar Urb. Horvat v Novem mestu.

Zamenjam: modro galico za belo moko, količino galice za dvojno količino moke. Ponudbe: Albin Kosec v Trstu, Rojano 314.

Ajbiš

pelin, meliso,

kupi

lekarna J. BERGMANN
Rudolfovo.

BARVE

za barvanje volnenega, svilenega in platnenega blaga, se dobijo sledeče: črna, siva, modra, zelena, rdeča, rujava in lila v zavitkih po 60 vin. v trgovini

Karl Loibner
pri „ZVONCU“, Celje.

Vsak si lahko barva obleko in platno sam! Za eno žensko obleko je treba najmanj 7 zavitkov barve, za eno žensko bluzo 3 zavitke, za eden predpasnik 2 zavitka. Izvršujejo se tudi poštna naročila. — Vsakemu naročilu se priloži slovensko navodilo.